

Új minőség a vállalatgazdálkodás mechanizmusában

A Román Kommunista Párt a IX. kongresszus után különös hangsúlyt helyezett a gazdasági-társadalmi vezetés folyamatos javítására, a dogmatikus és elavult gazdaságvezetési vezetékek kiküszöbölésére, újabb vezetési formák és keretek meghonosítására, hogy ezek a leghatékonyabban segítsék elő a termelőerők fejlődését, biztosítsák a gyors gazdasági és társadalmi haladást.

A termelőerők fejlődése a termelési viszonyok megfelelő átalakulását igényli, hogy ezek *állandó összhangban* legyenek a termelőerők jellegével és fejlettségével, s a feltételeknek megfelelő társadalmi keretek, vezetési formák és módszerek állandó tökéletesítésével megelőzzék vagy felszámolják az esetleges ellentmondásokat. „A párt a társadalom fejlődésének objektív szükségszerűségéből kiindulva — az élet követelményeinek és a társadalomban végbemenő állandó változásoknak megfelelően — messzemenő figyelmet fordít a munkaszervezés módszereinek tökéletesítésére, a társadalom általános vezetési tevékenysége színvonalának minél magasabb szintre emelésére” — állapítja meg a Román Kommunista Párt programja. A párt szem előtt tartja azt az elvét, miszerint a gazdasági-társadalmi vezetés és szervezés formái és módszerei folytonos kiigazításra szorulnak, lépést kell hogy tartsanak a változásokkal, az anyagi és szellemi fejlődés megkövetelte feladatokkal. Ezért helyettesítette a párt 1967-es országos konferenciája az egyszemélyes vezetés elvét és gyakorlatát a kollektív vezetéssel, és növelte a vállalati közgyűlés szerepét a gazdasági döntésekben. Ezzel mintegy kiemelte a munkások nem csupán termelői, hanem tulajdonosi minőségét is. A gyakorlat igazolta annak a meglátásnak az igazát, hogy a kollektív vezetés gazdasági és társadalmi hatékonysága nagy; ezzel szemben az egyszemélyes vezetés, még ha a legkiválóbb vezetőket választják is erre a funkcióra, már nem felel meg a jelenlegi gazdasági-társadalmi igényeknek.

A XI. kongresszuson és az 1977-es országos konferencián a párt újabb intézkedéseket fogadott el a gazdasági-társadalmi élet szervezésének és vezetésének, az ennek megfelelő szervezési kereteknek a tökéletesítésére azért, hogy a munkások és az összes dolgozók, nemzetiségi különbség nélkül, közvetlenül részt vegyenek a különböző tevékenységi ágazatok, az egész társadalom irányításában, sorsuk és kommunista jövőjük tudatos alakításában. Ilyen értelemben említjük meg a dolgozók tanácsainak a múlt év nyarán megtartott kongresszusát és a Dolgozók Országos Tanácsának megalakulását. Az öt évenként összeülő kongresszus, valamint a Dolgozók Országos Tanácsa egész társadalmunk szintjén biztosítja a dolgozó tömegek részvételét a gazdasági-társadalmi fejlesztés kérdéseinek megvitatásában és megfelelő határozatok hozatalában. Mindez kiegészíti a szocialista társadalmunk vezetés-szervezési rendszerét, s kifejezője a szocialista demokrácia fejlődésének. Az új szocialista demokrácia alapja az, hogy a néptömegek részt vesznek az egész közéletben, s a nép tudatosan alakítja sorsát. Különösen fontos az, hogy növekedjék a dolgozók tanácsának és a közgyűlésnek a szerepe a vállalatok és a gazdasági egységek vezetésében. Külön is ki kell emelnünk azt, hogy a vezetőtanácsokban jelentősen növekedett a kétkezi dolgozók száma és a közgyűlések hatásköre az egység alapvető problémáinak megvitatásában, valamint a terv kidolgozásához és teljesítéséhez, a dolgozók munka- és életfeltételei javításához szükséges intézkedések elfogadásában.

Nagy jelentőségű az a határozat, amely kimondja, hogy a pártszervezet titkára egyben ellátja a dolgozók tanácsának elnöki tisztét is, a vállalat igazgatója, a szakszervezet elnöke és a munkások közül választott személy pedig az alelnöki tisztséget tölti be. Ezáltal jelentősebbé válik a dolgozók tanácsának szerepe, fokozódik a párt vezető szerepe, a pártszervezet felelőssége a vállalat tevékenységének megszervezésében.

A vállalatvezetésnek és a vállalati gazdálkodásnak a tudományos-műszaki forradalom követelményeinek megfelelő színvonalra kell emelkednie. „Szükségesnek tartom — állapította meg Nicolae Ceaușescu elvtárs a tavalyi pártkonferencián tartott jelentésében —, hogy a mennyiségi felhalmozódás szakasza után új, felsőbbrendű, a minőségért folyó harc szakaszába lépünk.” Ennek, a vállalatgazdálkodás

mechanizmusában bekövetkező új szakasznak az értelmezését részletezte Nicolae Ceaușescu elvtárs a bukaresti nehézipar dolgozóinak 1978. február 18-i közgyűlésén tartott beszédében is. A vállalatgazdálkodásnak új minőségi szintre való emelése mindenekelőtt azt jelenti, hogy a gazdasági-társadalmi tevékenység központi irányítását hatékonyabban kell összehangolni a vállalat gazdasági önállóságával, és jobban ki kell használni az önálló elszámolás nyújtotta lehetőségeket. Továbbra is biztosítani fogjuk a gazdaság tervszerű, egységes vezetését, egybekapcsolva a munkaközösségek növekvő kezdeményezésével és felelősségével, valamennyi gazdasági egység önigazgatásával, pénzügyi önellátással és önálló gazdálkodásával — állapítja meg Nicolae Ceaușescu elvtárs. — Ezen belül minden egységnek termelnie kell, hogy fedezhesse kiadásait lejben és valutában egyaránt.

Az RKP KB 1978. március 22—23-i teljes ülésének határozata a gazdasági-pénzügyi vezetés és tervezés tökéletesítésével kapcsolatban előírja, hogy intézkedni kell az alábbiakra vonatkozóan: „Az önálló gazdasági-pénzügyi ügyvitel megerősítése, a hatáskörök bővítése a döntéshozatalban, az elfogadott határozatok megvalósításában és a tervteljesítésben annak érdekében, hogy a gazdasági-pénzügyi mechanizmust összhangba hozzuk a létrehozott demokratikus szervezési kerettel, a gazdasági egységek és azok kollektív vezetőszerve számára pedig biztosítsuk a törvény által nyújtott hatáskör és felelősség tényleges gyakorlásához szükséges gazdasági-pénzügyi tényezőket és eszközöket. Mindez a munkásönigazgatás magasabb színvonalra való emelését, valamint a dolgozók közösségei gazdasági-társadalmi életünk vezetésében betöltött szerepének növekedését kell hogy eredményezze.”

A vállalati önállóság további növelése egy olyan új szakasz követelményeinek felel meg a szocialista gazdálkodásban, amely a termelés objektív és szubjektív feltételeinek a megváltozását fejezi ki. A mai magas műszaki színvonalú ipari egységek meg kell hogy feleljenek a belföldi és külföldi piac megnövekedett minőségi igényeinek. A termelést már nem lehet csupán a szakminisztériumok és az ipari központok útján irányítani. A tervgazdálkodás egyre inkább a piacgazdálkodáshoz kapcsolódik, és a termelő vállalatnak a vásárlók szükségleteivel összhangban kell a termelési tervet elkészítenie, figyelembe véve saját termelőkapacitását. Nem lehet olyan tervet készíteni, vagy olyan vállalati döntéseket hozni, amelyek nem számolnak a piaci igényekkel; nem engedhető meg, hogy a termékek a raktárban főlhalmozódjanak és eladatlanok maradjanak. Ez ellentmond a gazdasági ésszerűség elemi követelményeinek. A gazdasági szempont érvényre juttatása a gazdaságilag jobban képzett szakembereket az őket megillető szerephez juttatja.

Megjegyzendő, hogy ma már a különféle termelőegységekben magas szaktudású emberek dolgoznak. Ennek figyelembevételével kell nagyobb szerepet juttatni az emberek minőségi átformálásának, felkészültségük és ismereteik további bővítésének, *gyakorlati készségük kibontakoztatásának*. A maga munkahelyén mindenkinek arra kell törekednie, hogy állandóan tanuljon, gyarapítsa ismereteit, és egyre jobban dolgozzék az ország fejlődéséért.

Annak ellenére, hogy az utóbbi időben a párt- és az állami határozatok arra törekedtek, hogy kiterjesszék a pénzügyi tényezők hatáskörét, a pénzügyi mechanizmus régi, merev, dogmatikus módszerei még helyenként ellentétbe kerülnek a vállalatvezetés demokratikus kereteivel, és akadályozzák a gazdasági egységek pénzügyi tevékenységére vonatkozó törvények előírásainak érvényesülését. „Eppen ezért határozott intézkedéseket kell foganatosítani — hangsúlyozza Nicolae Ceaușescu elvtárs —, hogy rendet teremtsünk ebben a szektorban is, hogy a gazdasági és pénzügyi mechanizmust az új kollektív vezetési formák fejlettségének színvonalára emeljük, kiküszöböljük mindazt, ami már nem felel meg a követelményeknek.” Gyakorlatilag az elavult mechanizmus felszámolásáról, új mechanizmussal való helyettesítéséről van szó, arról, hogy az utóbbi elősegítse a termelőerők gyors fejlődését, és megfeleljen a gazdasági-pénzügyi tevékenység korszerű vezetési formáinak, a vállalatok demokratikus önigazgatási kereteinek.

A pénzügyi gazdálkodás terén az önellátás rendszerét vezetik be. Az önálló elszámolás a szocialista gazdaság fejlettségének magasabb szintjén szükségszerű. Lényege az, hogy a vállalat saját maga valósítja meg a bővített újratermelést, ami viszont feltételezi, hogy a nyereségnek jelentősebb részével rendelkezze a termelés bővítése, a dolgozók javadalmazása és szociális-kulturális igényeik kielégítése végett. Ez a rendszer függetleníti a vállalatot az állami költségvetéstől, a termelőegység saját maga gazdálkodik az anyagi és pénzeszközökkel. Az önálló pénzgazdálkodás nem zárja ki, hanem feltételezi a központi gazdasági szabályozók rendszerének árnyaltabb alkalmazását. Ez azt jelenti, hogy a vállalat továbbra is fizeti a forgalmi adót, és az államnak engedi át jövedelmének egy bizonyos hányadát, amellyel hozzájárul az ország gazdasági-társadalmi fejlesztéséhez. A társadalom nem mondhat le a központi beruházásokról, az általános szükségletek kielégítéséről és az

ehhez szükséges — a szocialista gazdasági egységekben előállított új értékből származó — pénzeszközökről. Az új vállalatokat továbbra is a központi fejlesztési alappól létesítik, a meglévőket viszont főleg saját pénzügyi forrásaikból korszerűsítik és bővítik. Itt elsősorban a bankhitelek játszanak majd szerepet. Az állam a gazdasági egységeknek a bankok útján kamatos hiteleket nyújt, ami ugyan csökkent a nyereséget, de a termelőegységeket ésszerű gazdálkodásra és a hitelek pontos visszafizetésére készíti.

Ismeretes, egyetlen vállalat sem működhetik jól, ha nem munkájának eredményeire épít, ha nem a termelés növelése, a nagyobb gazdasági jövedelmezőség alapján törekszik a folyamatos munkára és a vállalat fejlesztésére. A rossz vállalati gazdálkodás azzal a veszéllyel jár, hogy a vállalat tevékenysége a társadalom számára szükségtelenné válik, és az ilyen, nem gazdaságos termelést előbb-utóbb megszüntetik.

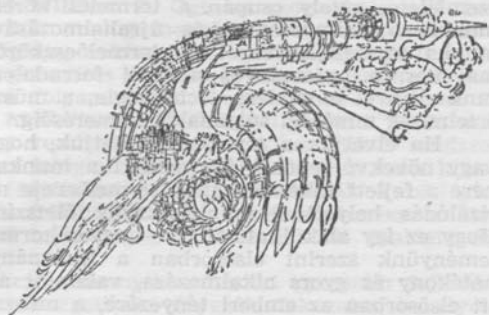
A vállalat gazdálkodásának minőségét mindenekelőtt az anyagi és munkaerő-ráfordítás színvonala és aránya méri. Ezzel függ össze az a szükségszerűség is, hogy a javadalmazás kiszámításakor az össztermelés helyett a *nettó* termelés mutatóját alkalmazzák. Ezzel megszűnik az össztermelés mesterséges növelésére irányuló hajszá, az a törekvés, hogy drága anyagokat vegyenek fölöslegesen igénybe alacsony műszaki színvonalú termékek előállításához. Ilyen gyakorlat nem ad semmit a társadalomnak, csak fogyaszt abból, amit azelőtt termelt, és árt a fejlődésnek. A nettó termék az újonnan megtermelt értéket jelenti. Márpedig csakis a létrehozott új érték biztosítja a felhalmozási és fejlesztési eszközöket, a társadalom és tagjai szükségleteinek egyre magasabb szinten történő kielégítését.

A dolgozók jövedelmének növekedése ezután a nettó termeléstől függ, a természetes mértékegységben mért termeléstől. Ezen az alapon a dolgozók a jövőben nagyobb mértékben részesülnek a vállalati nyereségből. Ezzel inkább összhangba kerül az egyéni érdek a csoport- és osztályérdekkel. A dolgozók közösen is érdekeltek lesznek abban, hogy a vállalat növelje nyereségét, hiszen ennek egy részét a dolgozók a vállalat fejlesztéséhez való hozzájárulásuk arányában kapják, másik részét a szükségleteiket kielégítő lakások építésére használják fel. E lakások mindvégig a vállalat tulajdonában maradnak, és az illető gazdasági egység rendelkezik fölöttük. Ugyanígy járnak el ezután egyéb szociális-kulturális kérdések megoldása terén is.

Megtartva az általános javadalmazási elveket, a személyi jövedelmek és a szociális kiadások a vállalat teljesítményének megfelelően árnyaltabbak lesznek. Ezzel az elosztás szocialista elve jobban érvényesül: a kollektív és az egyéni hozzájárulás arányában, ami a dolgozók fokozottabb érdekelttségéhez vezet.

A fokozottabb anyagi érdekelttség növeli az egyéni és kollektív felelősséget. A vállalatok jogkörének bővülése feltételezi, hogy minden egység élére megfelelő vezetőség kerüljön, amely jobban dolgozik, ha nagyobb a felelőssége, mind a terv összeállítása és végrehajtása, mind a bevételi és kiadási költségvetés kidolgozása és megvalósítása tekintetében.

Az új gazdasági pénzügyi mechanizmusra vonatkozó törvényeket a közeljövőben dolgozzák ki és alkalmazzák, ezért várható, hogy kedvező hatásuk nemsokára érezhető lesz.

Simor Sándor rajza